

DOI: 10.55643/ser.1.55.2025.590

Роман Стаднійчук

к.е.н., докторант, Заклад вищої освіти "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая", Київ, Україна;
ORCID: [0009-0004-7614-231X](https://orcid.org/0009-0004-7614-231X)

Ольга Гарафоновна

д.е.н., професор кафедри менеджменту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна;
e-mail: ogarafonova@ukr.net
ORCID: [0000-0002-4740-7057](https://orcid.org/0000-0002-4740-7057)
(Corresponding author)

Роман Янковой

д.е.н., кафедра менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, Заклад вищої освіти "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая", Київ, Україна;
ORCID: [0000-0001-5307-0991](https://orcid.org/0000-0001-5307-0991)

Ілля Єфремов

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів, Україна;
ORCID: [0009-0001-2012-2123](https://orcid.org/0009-0001-2012-2123)

Сергій Артемов

к.е.н., докторант, Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів, Україна;
ORCID: [0009-0004-9938-9315](https://orcid.org/0009-0004-9938-9315)

Received: 03/02/2025

Accepted: 17/03/2025

Published: 31/03/2025

© Copyright
2025 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of the
[Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ ЯК ІНДИКАТОР ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад і розробка методологічного підходу до аналізу соціального конфлікту як індикатора суспільного цифрового розвитку, а також визначення його ролі у формуванні стратегій сталого цифрового розвитку в системі публічного управління. У ході дослідження встановлено, що цифрова трансформація суспільства створює нові умови для формування та ескалації соціальних конфліктів, які охоплюють економічну, політичну, інформаційну та культурну царини. Соціальні конфлікти в цифровому середовищі виникають через нерівномірний доступ до цифрових ресурсів, непрозорість алгоритмів, загрози кібербезпеці, маніпуляції в інформаційному просторі та порушення цифрових прав громадян. Основними результатами дослідження є визначення специфічних особливостей цифрових соціальних конфліктів, їх причин, форм прояву та соціально-економічних наслідків для суспільного розвитку. Установлено, що соціальні конфлікти в цифровому просторі можуть виконувати й деструктивну функцію – посилюючи соціальну напругу та поляризацію суспільства, і конструктивну – стимулюючи адаптацію суспільних інститутів до цифрових змін, оновлення цифрових політик і розвиток цифрової культури діалогу. Запропоновано методологічний підхід до моніторингу соціальних конфліктів як індикаторів суспільного цифрового розвитку, що дозволяє ідентифікувати загрози цифровій стабільності, прогнозувати потенційні ризики та формувати ефективні механізми їх урегулювання на основі принципів інклюзивності, прозорості й цифрової етики. Зроблено висновок, що соціальні конфлікти є природною складовою цифрового суспільства та виконують роль індикатора рівня цифрової зрілості, соціальної рівності й ефективності державного регулювання в царині цифрових трансформацій.

Ключові слова: соціальний конфлікт, публічне управління, цифрова трансформація, цифрове суспільство, цифрові права, цифрова нерівність, інформаційні війни, цифрове врядування, онлайн-протести, кібербезпека

JEL Класифікація: O33, Z13, D74

ВСТУП

Розвиток цифрового суспільства супроводжується глибинними трансформаціями, що охоплюють усі царини суспільного життя, зокрема соціальну, економічну та політичну. У процесі цифрової трансформації формуються нові моделі взаємодії між громадянами, бізнесом, державою та громадянським суспільством, що створює й нові можливості, і нові лінії напруги та суперечностей. Одним із ключових індикаторів, що відображає рівень узгодженості цих процесів і виявляє найбільш проблемні зони цифрових змін, є соціальний конфлікт.

Цифровізація не лише змінює форми соціальних комунікацій, а й трансформує сам характер соціальних конфліктів. З одного боку, цифрові технології відкривають доступ до інформації, створюють платформи для публічних дискусій, сприяють прозорості та підзвітності публічного управління. З іншого боку, цифрова трансформація посилює соціальну диференціацію, зумовлює цифрову нерівність, сприяє маніпулятивним технологіям у медійному просторі та підсилює алгоритмічний вплив на суспільні процеси. Ці явища формують передумови для виникнення соціальних

конфліктів нового типу, які нерідко набувають гібридних форм і проявляються й у фізичному, і в цифровому просторі.

Соціальні конфлікти, що виникають у процесі цифрової трансформації, є важливим індикатором ефективності публічного управління. Вони демонструють рівень доступу різних груп до цифрових ресурсів, ступінь їхньої адаптації до цифрових змін, рівень цифрової культури та цифрової безпеки. Особливу роль у цьому відіграють питання захисту цифрових прав, прозорості алгоритмів, забезпечення рівного доступу до цифрової інфраструктури та формування довіри до цифрових державних сервісів. Ігнорування цих викликів може призводити до поглиблення соціальних розривів, посилення конфліктогенності суспільства та підриву легітимності державних інститутів.

Дослідження соціальних конфліктів як індикаторів цифрової трансформації набуває особливої актуальності в контексті формування стратегій публічного управління, орієнтованих на сталий цифровий розвиток. Науковий аналіз причин, динаміки та наслідків цифрових соціальних конфліктів дозволяє розробити ефективні механізми попередження та врегулювання суперечностей, сприяти розвитку інклюзивного цифрового суспільства та забезпеченню соціальної стабільності в умовах глобальних технологічних змін.

Актуальність статті зумовлена необхідністю глибокого осмислення ролі соціальних конфліктів у процесі цифрової трансформації та розробки ефективних управлінських підходів до їх аналізу та регулювання в системі публічного управління. З огляду на це, метою дослідження є вивчення соціального конфлікту як індикатора цифрової трансформації суспільства, визначення його причин, особливостей і наслідків у цифрову епоху, а також обґрунтування напрямів удосконалення публічного управління для запобігання цифровим конфліктам і їх урегулювання.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що проблематику соціальних конфліктів у цифровому суспільстві досліджують і в контексті трансформації суспільних відносин, і в контексті змін комунікативних стратегій під впливом цифровізації. Зокрема, Дальгрєн (Dahlgren, 2018) наголошує на тому, що інформаційні технології стали не лише простором для поширення інформації, а й платформою для формування суспільних настроїв і соціальної поляризації. Автор підкреслює, що цифрові платформи сприяють формуванню «епістемічної кризи», у якій довіра до традиційних джерел інформації поступово знижується, а поляризація суспільства зростає.

Особливу увагу привертають роботи Ліма (Lim, 2013) та Беннетта й Сегерберга (Bennett & Segerberg, 2012), які досліджують феномен цифрових протестних рухів і роль мережевої комунікації в мобілізації соціальних груп. Автори наголошують на тому, що в цифровому середовищі межа між організованими формами протесту й спонтанними конфліктами значно стирається, а соціальні медіа стають каталізатором швидкого розгортання соціальних суперечностей.

Кастельс (Castells, 2007) розглядає соціальні конфлікти через призму мережевої взаємодії, підкреслюючи, що цифрові технології створюють нові форми влади та протидії. Він наголошує, що контроль над інформаційними потоками стає ключовим інструментом у боротьбі за вплив у суспільстві, а конфлікти між різними соціальними групами загострюються саме через нерівний доступ до цифрових платформ і даних.

Ширки (Shirky, 2011) акцентує увагу на тому, що соціальні медіа стали потужним інструментом для формування громадської думки, а також для координації колективних дій. Водночас, на думку автора, цифрові платформи сприяють і демократизації суспільних процесів, і посиленню конфліктів через можливість маніпуляцій, фейкових новин та інформаційних атак.

Фукс (Fuchs, 2017) у своїх дослідженнях аналізує взаємозв'язок між соціальними конфліктами та цифровими платформами в контексті капіталістичної економіки, наголошуючи, що соціальні платформи є не лише простором для комунікації, а й полем боротьби за ресурси, аудиторію та контроль над цифровими даними. На його думку, соціальні конфлікти в цифровому середовищі є логічним наслідком глобальної нерівності в доступі до цифрових благ та інформації.

Неумайєр і Свенссон (Neumayer & Svensson, 2016) зосереджуються на аналізі радикальних цифрових рухів та їхнього впливу на формування нових форм соціальних конфліктів у цифровому суспільстві. Їхні дослідження демонструють, що цифрові конфлікти можуть мати й локальний, і глобальний характер завдяки здатності цифрових платформ об'єднувати протестні рухи в транскордонні мережі.

Гонсалес-Байлон із колегами (González-Bailón et al., 2011) досліджує динаміку рекрутування учасників протестів через соціальні мережі, наголошуючи на тому, що цифрові платформи дозволяють створювати нові форми мобілізації, які суттєво відрізняються від традиційних моделей залучення учасників до соціальних рухів. Це, у свою чергу, формує нові типи соціальних конфліктів, які швидко еволюціонують у цифровому просторі.

Окрему увагу заслуговують дослідження Янкового, Стаднічук, Жосан та Гарафонові (Yankovoi, Stadniichuk, Zhosan, & Harafoнова, 2024), які аналізують трансформацію фінансових інституцій у контексті цифровізації та її вплив на управління соціальними конфліктами. Вони зазначають, що цифровізація створює й нові можливості для ефективного управління конфліктами, і нові загрози, пов'язані з деструктивними цифровими практиками.

Загалом, аналіз літератури свідчить про те, що соціальні конфлікти в цифровому середовищі є складним, багатовимірним явищем, яке формується під впливом взаємодії соціальних, економічних і політичних факторів. Водночас, питання управління соціальними конфліктами в цифровому просторі залишається недостатньо розробленим, що актуалізує необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад і розробка методологічного підходу до аналізу соціального конфлікту як індикатора суспільного цифрового розвитку, а також визначення його ролі у формуванні стратегій сталого цифрового розвитку в системі публічного управління.

Завдання: розкрити сутність соціального конфлікту в умовах цифровізації суспільства та обґрунтувати його роль як індикатора суспільного цифрового розвитку. Ідентифікувати основні причини виникнення соціальних конфліктів у цифровому середовищі. Проаналізувати вплив цифрових технологій на трансформацію форм і змісту соціальних конфліктів. Визначити соціально-економічні та політичні наслідки цифрових конфліктів для суспільного розвитку. Обґрунтувати підходи та інструменти управління соціальними конфліктами в умовах цифрової трансформації. Запропонувати методичні рекомендації щодо моніторингу соціальних конфліктів як індикаторів суспільного цифрового розвитку та розробки стратегій їх урегулювання.

МЕТОДИ

У цій статті застосовано комплекс наукових підходів, що забезпечили всебічний аналіз соціального конфлікту як індикатора суспільного цифрового розвитку. Зокрема, використано системний аналіз, що дозволив розглянути соціальний конфлікт як складне явище, обумовлене впливом цифрових технологій на суспільні процеси. Порівняльний метод дав змогу простежити відмінності між традиційними соціальними конфліктами й тими, що виникають у цифровому середовищі, враховуючи особливості сучасного інформаційного простору. Контент-аналіз дозволив дослідити інформаційні потоки в соціальних мережах і цифрових медіа, визначити основні теми й напрями, що формують соціальні суперечності та сприяють їхньому загостренню. Соціологічний аналіз забезпечив оцінку впливу цифрових технологій на соціальні процеси та характер взаємодії між соціальними групами в цифровому просторі. Для отримання аналітичних висновків щодо механізмів управління соціальними конфліктами в цифрових умовах залучено метод експертного оцінювання, який дозволив урахувати думки фахівців щодо ефективності державних і корпоративних стратегій у цій царині. Окрему роль відіграло математичне моделювання, яке дозволило формалізувати процес ескалації соціальних конфліктів у цифровому просторі, виявити закономірності їхнього розвитку та спрогнозувати можливі наслідки для суспільного цифрового розвитку. Комплексне поєднання цих методів забезпечило ґрунтовність і наукову об'єктивність результатів дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сучасний етап суспільного розвитку характеризує активна цифрова трансформація, яка охоплює всі царини життя – від економіки та політики до соціальних комунікацій і системи публічного управління. Цифрові технології сприяють прискоренню обміну інформацією, створюють нові канали взаємодії між державою, бізнесом і громадянами, відкривають додаткові можливості для участі громадян в ухваленні управлінських рішень. Однак ці ж процеси супроводжує низка суперечностей, породжених нерівномірним доступом до цифрових ресурсів, цифровою нерівністю, маніпуляціями суспільною думкою через цифрові платформи, посиленням інформаційних загроз і кіберризиків. Усе це формує новий спектр соціальних конфліктів, які відображають глибинні проблеми цифрового розвитку суспільства.

Аналіз тенденцій цифрової трансформації в Україні та світі свідчить про нерівномірний характер цифрових змін, що створює сприятливий ґрунт для виникнення соціальних конфліктів. За даними Міністерства цифрової трансформації України, 2023 року 64% українців мали базові або вищі за базовий рівень цифрові навички, водночас середній показник у країнах ЄС за останні доступні дані (2022 рік) становив близько 54% (Міністерство цифрової трансформації України, 2023; Eurostat, 2022). При цьому в сільській місцевості України рівень цифрових навичок суттєво нижчий: лише 47% громадян мають необхідні компетенції для користування цифровими послугами та онлайн-сервісами.

Цифрова нерівність, зумовлена обмеженим доступом до якісного інтернету, відсутністю необхідних пристроїв, низькою цифровою грамотністю та фінансовими бар'єрами, формує нові лінії соціальних конфліктів між цифрово інтегрованими групами й тими, хто залишається поза цифровими процесами.

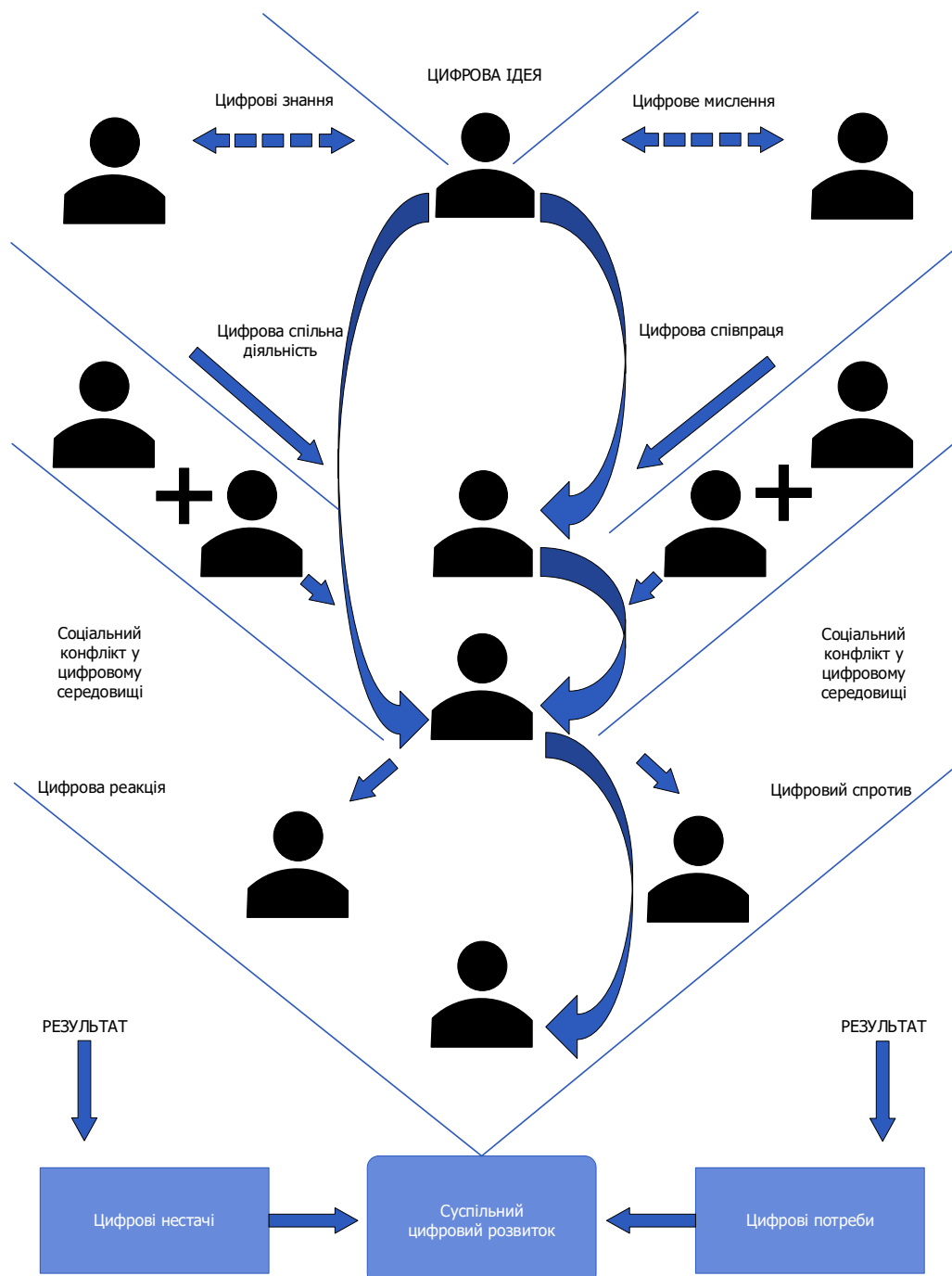

Рис. 1. Формування та вплив соціальних конфліктів на суспільний цифровий розвиток.

Крім того, цифрові трансформації в царині публічного управління не завжди супроводжує належний рівень прозорості та інклюзивності. Згідно з OECD Digital Government Index (2023), лише 48% громадян країн-членів OECD позитивно оцінюють доступність і зручність державних цифрових сервісів, що свідчить про наявність значних бар'єрів у використанні онлайн-послуг, зокрема серед мало захищених верств населення.

У контексті публічного управління в Україні додатковий фактор конфліктогенності створює нерівномірний рівень цифрової грамотності серед посадовців на місцевому рівні. Згідно з результатами дослідження Міністерства цифрової трансформації (2023), понад 30% державних службовців потребують підвищення кваліфікації в галузі цифрових компетентностей. Відсутність системного підходу до розвитку цих навичок обмежує можливості ефективного використання цифрових технологій для врегулювання соціальних конфліктів, а також посилює недовіру громадян до цифрових реформ, особливо в регіонах, що зазнали руйнувань через війну та мають значні інфраструктурні втрати.

Соціальний конфлікт у цифрову епоху виступає не лише проявом суперечностей між різними соціальними групами, державними інститутами та бізнесом, а й важливим індикатором якості та збалансованості цифрової трансформації. Його динаміка, інтенсивність і характер дозволяють оцінити рівень соціальної напруги, готовність суспільства до сприйняття цифрових змін, ефективність державної політики в царині цифровізації та захисту цифрових прав громадян. Із цього погляду соціальні конфлікти можна розглядати як індикативний інструмент моніторингу сталого цифрового розвитку, що дозволяє публічному управлінню своєчасно реагувати на нові виклики та ризики. Для розуміння ролі соціального конфлікту в процесі суспільного розвитку варто проаналізувати особливості формування соціальних конфліктів (Рис. 1).

Передусім відбувається інтелектуальне конструювання певної ідеї. Обґрунтовують принципи та систему засобів, за допомогою яких формуються базові поняття, що лежать в основі цієї ідеї. Після побудови так званих основних робочих підпросторів відбувається несвідоме формування двох просторів: позиційного – методологічного забезпечення – та рефлексивного, що виникає як похідне, є суперечливим і водночас заборончим.

На цьому етапі можливі два типи рефлексії: трансцендуюча – рефлексія, яка забезпечує можливість переходу думки від однієї системи засобів або реальності до іншої, та позамежна рефлексія, організована в межах тих самих засобів, що й робочий методологічний простір.

З одного боку, рефлексивна позиція накладає обмеження на виконання рефлексивних дій, з другого – здійснює контроль за створенням відповідних розрізень і меж. На цій основі формується позиційна карта мислення, яка може включати інтелектуальні позиції, діяльнісні позиції, а також соціально-історичні конфлікти, що виникають у процесі суспільного цифрового розвитку.

У цій карті можна виокремити базові траєкторії. Одна з них – це рух у межах пізнання та цифрового мислення, друга – рух у межах мислення та цифрового творення. Далі пізнавальне мислення розгортається в серію позицій, пов'язаних із дослідницькою діяльністю в царині цифрових технологій або із цифровими дослідженнями як особливим видом діяльності. Водночас творче мислення формує серію позицій, пов'язаних із проєктуванням цифрових продуктів, сервісів і платформ або з цифровою проєктною діяльністю загалом.

Особливе значення має позиція, що забезпечує зв'язок між підпростором інтелектуальної роботи й підпростором цифрової діяльності та перехід між ними. Це позиція, яка активує механізми цифрової взаємодії, залучення суспільства до цифрових процесів і формування нових форм соціальної активності в цифровому середовищі. Саме на цьому стикові найчастіше виникають соціальні конфлікти, що сигналізують про існування диспропорцій між рівнем цифрової зрілості суспільства, доступом до цифрових благ і спроможністю різних соціальних груп адаптуватися до цифрових змін.

Соціальний конфлікт у цифровому середовищі виконує роль своєрідного індикатора, який відображає ступінь узгодження суспільних потреб і можливостей цифрового розвитку, виявляючи критичні точки напруги, що вимагають негайного управлінського реагування та адаптації суспільних стратегій.

Процес конструювання відбувається в рамках мислення, однак він завжди базується на певному матеріалі. У контексті цифрового розвитку таким матеріалом є діяльність у цифровому середовищі. Цифрове конструкторське мислення формує системи дослідницької роботи, що, у свою чергу, інтегрує його в аналітичну та експериментальну діяльність, а також сприяє розвитку цифрових інновацій і проєктної діяльності.

Соціально-історичні конфлікти відіграють вирішальну роль у трансформації моделей світосприйняття та у формуванні тенденцій цифрової культури. Перехідні позиції між традиційними та цифровими видами діяльності в умовах

соціальних конфліктів займають організатори цифрових процесів, керівники інноваційних змін та управлінці цифрового сектора. Їхня функція полягає у створенні зв'язку між дослідницькою аналітикою та проектною розробкою цифрових рішень.

Ключову роль у цьому процесі відіграють цифрові архітектори та стратегічні управлінці, які формують алгоритми взаємодії між концептуальним баченням і реальними соціальними суперечностями, що виникають у цифровому суспільстві. Саме через їхню діяльність методологічно організоване цифрове мислення інтегрується в реальні ситуації соціальної напруги, спричиненої цифровою нерівністю, доступом до цифрових ресурсів або конфліктами в галузі цифрової безпеки.

Суспільні групи, які підтримують або заперечують ці цифрові трансформації, самі того не усвідомлюючи, змінюють саму концепцію цифрового конфлікту, надаючи йому нових контурів і визначаючи траєкторію розвитку цифрової епохи.

Для чіткого розуміння ролі соціального конфлікту в суспільному цифровому розвитку його сутність можна відобразити через математичні співвідношення. Найбільш відповідним аналогом цього процесу є інтеграл, який відображає накопичувальний ефект сукупності змін, що протиставляється диференціалові, який описує нескінченно малі зміни. Така аналогія дозволяє зрозуміти механізм виникнення та ескалації цифрових конфліктів: спочатку вони формуються спонтанно, як окремі суперечності між учасниками цифрового середовища, проте згодом накопичують нові аргументи, залучають нові інституції, факти й суб'єкти, набуваючи структурованої форми й стаючи частиною загальної цифрової реальності.

Соціальні конфлікти є невід'ємною частиною цифрового суспільства. Це дослідження спрямоване на аналіз можливості існування цифрового середовища без конфліктів, виявлення їхньої мотивуючої ролі в цифровій еволюції, а також розгляд конфлікту як механізму усунення дисфункцій цифрових платформ. Важливо також визначити, чи є цифрові конфлікти аномалією в цифровій трансформації, чи ж, навпаки, вони виступають необхідною складовою соціально-економічної адаптації до цифрової реальності.

Роль соціальних конфліктів у суспільному цифровому розвитку підтверджує те, що зіткнення поглядів, інтересів і позицій є невід'ємною частиною сучасного інформаційного суспільства. Особливої ваги набувають цифрові конфлікти, які виникають через суперечності між різними соціальними групами, державними інституціями та бізнесом у процесі цифрової трансформації.

Соціальний конфлікт має природу, зумовлену цифровізацією суспільних процесів. Він не лише відображає стан соціального мислення, а й демонструє взаємодію особистості з цифровим середовищем. Ураховуючи динамічні зміни в цифровому просторі, еволюцію цифрової економіки та соціальних медіа, логічним є представлення соціального конфлікту в математичній формі, яка відображатиме його вплив на суспільний цифровий розвиток.

З огляду на динаміку цифрових суперечностей, конфліктний процес можна представити через інтегральний вираз, що відображає його розвиток у часі:

$$A(t) = \int_{x_1}^{x_2} f(x, t) dx, \quad (1)$$

де $A(t)$ – рівень ескалації цифрового конфлікту в певний момент, x – сукупність факторів, що впливають на його розвиток.

Відповідно, похідна від цього виразу відображає темп зростання напруги в цифровому середовищі:

$$\frac{dA}{dt} = f(x_2, t) dx_2 - f(x_1, t) dx_1 + \int_{x_1}^{x_2} \frac{\partial f}{\partial t} dx. \quad (2)$$

З урахуванням указаних параметрів суспільний цифровий розвиток може бути математично виражений як залежність від існуючого рівня соціального конфлікту:

$$\frac{dC_i}{dt} = f(C, t) dC_p - f(P, t) dP + \int_{C_i(t)} \frac{\partial f}{\partial t} dx, \quad (3)$$

де: C_i – концепція цифрового конфлікту; M – погляд індивіда; S – сукупність зовнішніх факторів, що впливають на розвиток конфлікту; C_p – рівень цифрової трансформації суспільства; P – реакція на конфлікт у цифровому просторі.

Отож, суспільний цифровий розвиток можна представити як систему взаємопов'язаних змінних:

$$P = (C_i + \sum M + S) \times C_p$$

$$C_i(t) = \int P f(C_p, t) dx + \int P, \quad (4)$$

де: Pd – рівень цифрового розвитку суспільства; S – активні дії соціальних груп у цифровому просторі (онлайн-протести, медіавплив, цифрова цензура); R – готовність суспільства до цифрових змін.

Розв'язання соціальних суперечностей, що є основним джерелом суспільного розвитку, не завжди реалізується у формі відкритої конфронтації або радикальних змін. У цифровому суспільстві ці суперечності все частіше врегулюють шляхом реформування цифрових політик, адаптації нормативно-правових актів, запровадження технологічних стандартів та етичних принципів цифрової взаємодії. Це стало основою для формування концепції гармонійних цифрових суперечностей, які проявляються у взаємодії між різними соціальними групами в онлайн-середовищі, у корпоративних структурах, цифрових екосистемах та навіть у штучному інтелекті як засобі регулювання суспільних процесів.

Для стабільного функціонування суспільства як саморозвивальної цифрової системи необхідна балансована взаємодія між приватними, суспільними та глобальними цифровими активами. Саме тому в умовах цифрової трансформації важливу роль відіграє збереження рівноваги між державним регулюванням, свободою віртуальної комунікації та економічною цифровою конкуренцією.

Ключовим елементом суспільної еволюції є цифрові соціальні суперечності, які виникають у процесі боротьби за доступ до цифрових ресурсів, інформації та новітніх технологій. Це не лише розбіжності в інтересах соціальних суб'єктів, а й їхній безпосередній вплив одне на одного в цифровому просторі. Наприклад, конфлікти щодо цифрової нерівності, свободи слова в соцмережах, конфіденційності даних чи впровадження автоматизованих алгоритмів управління призводять до глобальних суспільних трансформацій. Цифрові соціальні конфлікти стають каталізаторами змін у суспільних відносинах, оскільки вони вказують на слабкі місця цифрових політик і необхідність їх удосконалення.

Соціальні зв'язки, які формують суспільство як складну систему цифрових взаємодій, зберігають свою сталість, але при цьому адаптуються до технологічних змін. Вони трансформуються під впливом цифрових платформ, штучного інтелекту, автоматизованих процесів і глобальних інформаційних потоків.

Кожний індивід, стаючи частиною цифрового суспільства, взаємодіє з уже сформованими структурами, засвоюючи їхні правила, алгоритми комунікації та особливості функціонування в інформаційному середовищі. У сучасному суспільстві цифрова соціалізація розширюється через алгоритмічні рекомендації, персоналізований контент, віртуальні ком'юніті й технології штучного інтелекту.

Водночас для людини ключовим залишається відчуття приналежності до спільноти, що є основою й традиційних соціальних зв'язків, і нових цифрових взаємодій. Протягом історії люди змушені були співпрацювати для виживання, а в умовах цифрового середовища це співробітництво доповнюється суперництвом, конкуренцією за інформаційні ресурси та психологічною боротьбою у віртуальному просторі.

Зі зростанням складності цифрових комунікацій і технологій у суспільних відносинах поряд зі співпрацею зростає рівень конкуренції. Вона проявляється на рівні окремих користувачів (битва за увагу в соціальних мережах), між компаніями (конкуренція за ринки в галузі цифрових послуг) і навіть між державами (цифровий суверенітет і технологічне лідерство).

Загострення цифрових суперечностей і їх ескалація зумовлюють перехід до більш активних форм протистояння – від локальних конфліктів до масштабних інформаційних війн і кібератак. Це демонструє, що соціальні конфлікти в цифровому середовищі не лише відображають рівень суспільної напруги, а й відіграють роль ключового індикатора суспільного цифрового розвитку, визначаючи його межі, виклики та потенційні шляхи врегулювання.

Соціальний конфлікт слід сприймати як природне явище цифрового суспільства, властиве складним соціальним системам та інтегроване в процеси взаємодії людей в онлайн-просторі. Як і сама людина, цифрове суспільство не може бути абсолютно гармонійним, ідеальним або позбавленим суперечностей. Різниця в доступі до цифрових ресурсів, технологічні розбіжності, конфлікти інтересів у царині штучного інтелекту та кібербезпеки – усе це формує цифрову дисгармонію, що є каталізатором змін та еволюції суспільства.

Конфлікт у цифровому просторі – це усвідомлений і раціонально обґрунтований процес, що виникає в результаті суперечностей між соціальними групами або інституціями. Він підтверджує ключову особливість людини – здатність не просто реагувати на зміни в середовищі, а формувати власні цілі та цифрові стратегії, ухвалювати рішення на основі раціонального аналізу та визначати шляхи подолання викликів.

На відміну від традиційних соціальних механізмів, цифрові технології посилюють конфліктний потенціал за рахунок алгоритмічного управління інформаційними потоками, що може спричиняти ефект «інформаційної бульбашки» або маніпулятивний вплив на суспільну думку. Водночас розвиток штучного інтелекту, автоматизованих рішень і цифрової трансформації підкреслює необхідність створення нових норм поведінки в цифровому середовищі та визначення етичних меж взаємодії.

Цифровий конфлікт є механізмом усвідомлення суперечностей у цифровому суспільстві – на рівні й окремої особистості, і соціальних груп чи державних структур. Він сигналізує про розбіжності в цінностях, інтересах і стратегіях цифрової взаємодії, відображаючи й об'єктивні технологічні обмеження, і суб'єктивні соціокультурні оцінки.

Відсутність конфліктів у цифровій царині – це ілюзія, утопія, яка не відповідає реальному ходові розвитку суспільства. Навпаки, цифрові конфлікти, як і будь-які соціальні суперечності, є формою суспільних зв'язків, що визначають тенденції еволюції цифрового простору. Вони виступають не лише джерелом напруги, а й стимулом до пошуку нових моделей співіснування в умовах цифрової реальності.

Соціальні конфлікти в цифрову епоху відображають взаємодію особистостей, соціальних груп і спільнот у разі розбіжностей їхніх потреб, мотивів і ролей. Де існує цифрова комунікація, там неминуче виникають і конфлікти – вони супроводжують будь-які форми взаємодії в онлайн-просторі, особливо в умовах технологічної нерівності, інформаційних суперечностей і боротьби за цифрові ресурси.

Цифровий соціальний конфлікт можна визначити як відкриту взаємодію соціальних суб'єктів, що мають протилежні інтереси щодо доступу до інформації, цифрових благ чи можливостей. У цьому контексті конфлікти виступають як специфічна форма прояву соціального протиріччя та набувають особливого значення в умовах цифрової трансформації.

Єдність протилежностей є передумовою виникнення цифрових соціальних конфліктів. Борючись за інформаційну перевагу чи технологічний контроль, сторони впливають на різні аспекти цифрової політики, економічних відносин, прав людини в інтернеті та етики використання цифрових платформ. Отож, соціальний конфлікт не обмежується лише моментом його загострення – він існує на всіх етапах формування, розвитку та врегулювання суперечностей у цифровому середовищі.

Цифрові конфлікти можуть проявлятися у вигляді: ідеологічного протистояння (політичні суперечки в соціальних мережах, маніпуляції алгоритмами інформації); економічних протиріч (конкуренція в царині цифрових платформ, нерівномірний доступ до інновацій); кіберконфліктів (атаки на критичну інфраструктуру, боротьба за контроль над даними); інформаційної боротьби (дезінформація, пропаганда, цензура в цифровому просторі).

Багато людей сприймає конфлікти як негативне явище, яке порушує стабільність і гармонію суспільного життя. Однак у цифровому середовищі конфлікти можуть мати не лише деструктивний, а й конструктивний характер.

Конфлікти виконують дві основні функції:

- конструктивну (позитивну) – стимулюють цифровий прогрес, змушують суспільство переглядати застарілі норми, сприяють появі нових технологічних рішень і правових механізмів;
- деструктивну (негативну) – загострюють соціальну поляризацію, посилюють інформаційні війни, загрожують безпеці цифрового середовища.

На думку багатьох дослідників, головне завдання не в усуненні конфлікту, а в пошуку шляхів його конструктивного використання. Цифрові конфлікти є не аномалією, а радше механізмом адаптації суспільства до нових умов цифрової реальності.

У загальному сенсі позитивна роль цифрових конфліктів пов'язана з їхньою здатністю запобігати стагнації, викликати необхідні зміни та активізувати суспільство до цифрових реформ. Вони дозволяють усувати застарілі системи управління, переглядати алгоритмічні моделі ухвалення рішень і створювати інклюзивні цифрові стратегії.

Конфлікти також виконують адаптаційну функцію, оскільки вони сприяють переформатуванню суспільних відносин у цифровому просторі. Вони змушують державні структури, компанії та громадянське суспільство шукати ефективні шляхи взаємодії, розвивати нові інструменти кібербезпеки та посилювати регулювання цифрових прав.

Позитивний ефект цифрових конфліктів проявляється в тому, що вони: слугують інструментом вираження невдоволення та протесту (наприклад, боротьба за цифрові права, відкритий доступ до інформації); інформують сторони конфлікту про їхні реальні потреби та інтереси; сприяють формуванню нових соціальних коаліцій у боротьбі за технологічну справедливість; мобілізують суспільство на вирішення критично важливих питань цифрової політики.

У деяких ситуаціях, коли суперечності є керованими, а одна зі сторін відстоює не лише власні, а й загальносуспільні інтереси, конфлікти можуть сприяти згуртуванню спільнот, формуванню ефективних цифрових стратегій і підвищенню рівня суспільної свідомості.

Цифрові конфлікти є важливими індикаторами суспільного цифрового розвитку. Вони виявляють проблемні аспекти цифрової трансформації, відображають баланс сил у цифровому просторі та створюють умови для розробки нових моделей цифрової взаємодії. Головним викликом сучасного суспільства є не уникнення конфліктів, а ефективне управління ними, що дозволить спрямувати їх на формування інноваційної, відкритої та стійкої цифрової екосистеми.

ДИСКУСІЯ

Результати проведеного дослідження свідчать, що соціальні конфлікти в цифровому середовищі мають комплексний, багатовимірний характер і стають своєрідним дзеркалом суспільного цифрового розвитку. Однак, оцінка ролі та наслідків таких конфліктів викликає неоднозначні трактування серед науковців і практиків.

З одного боку, цифровізація суспільства створює умови для посилення соціальної взаємодії, забезпечення відкритості інформаційних потоків і розширення можливостей для громадського контролю над діями влади. Цифрові платформи дозволяють мобілізувати громадян, сприяти консолідації соціальних груп і створенню горизонтальних зв'язків, що посилює соціальний капітал. Водночас такі процеси супроводжуються появою нових суперечностей, пов'язаних із цифровою нерівністю, непрозорістю алгоритмів, маніпулятивними інформаційними технологіями та порушенням цифрових прав людини.

Окремі дослідники (Dahlgren, 2018; Fuchs, 2017) наголошують, що соціальні конфлікти в цифровому просторі мають подвійний ефект: з одного боку, вони слугують інструментом демократизації суспільних процесів, із другого – створюють умови для поляризації суспільства, формування інформаційних «бульбашок» і поширення дезінформації. Це свідчить про необхідність формування системи моніторингу цифрових конфліктів, яка дозволить своєчасно виявляти деструктивні тенденції та запобігати їх ескалації.

У дискусіях щодо управління соціальними конфліктами в цифровому середовищі окреме місце займають питання етичності алгоритмічного регулювання інформаційних потоків і відповідальності платформ за модерацію контенту. Частина науковців указує на ризики надмірного контролю, що може призвести до цифрової цензури, водночас інші дослідники наголошують на необхідності створення прозорих механізмів модерації, які ґрунтуються на дотриманні прав людини та принципів інформаційної відкритості.

Важливою складовою дискусії залишається питання адаптації управлінських практик до нових умов соціально-цифрових трансформацій. Традиційні методи врегулювання конфліктів, орієнтовані на офлайн-комунікацію, часто виявляються недостатньо ефективними в цифровому середовищі. Це вимагає створення нових інструментів управління, які поєднують соціологічні, інформаційно-аналітичні й технологічні підходи до моніторингу, діагностики та прогнозування конфліктних ситуацій у цифровому просторі.

Отже, дискусія навколо соціальних конфліктів як індикаторів суспільного цифрового розвитку залишається відкритою. Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці комплексних методик оцінки впливу цифрових конфліктів на соціальну стабільність, формуванні міждисциплінарних підходів до їх аналізу та розробці стратегій управління, які базуються на принципах цифрової етики, інклюзивності та соціальної відповідальності.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження підтвердили, що соціальний конфлікт у цифровому середовищі є важливим індикатором суспільного цифрового розвитку. Він не лише відображає рівень адаптації соціальних груп до цифрових трансформацій, а й указує на ступінь цифрової нерівності, наявність соціальних бар'єрів і конфліктогенних факторів у сучасному інформаційному просторі.

Установлено, що цифрові соціальні конфлікти виникають унаслідок зіткнення інтересів різних соціальних груп, державних інституцій і бізнес-структур у процесі доступу до цифрових ресурсів, інформації та технологічних можливостей. Основними тригерами цифрових конфліктів є нерівномірний доступ до цифрових благ, маніпуляції в цифрових медіа, непрозорість алгоритмів роботи платформ та обмеження цифрових прав громадян.

Проаналізовано особливості трансформації традиційних форм соціальних конфліктів під впливом цифровізації. З'ясовано, що цифрові конфлікти характеризують висока швидкість поширення, мультиплікація конфліктних наративів і залучення широкого кола учасників у форматі онлайн-спільнот, що створює й ризики, і можливості для суспільного розвитку.

Обґрунтовано, що соціальні конфлікти в цифровому середовищі виконують і деструктивну, і конструктивну функції. З одного боку, вони посилюють соціальну напругу, поляризацію суспільства та поглиблюють інформаційні війни. З іншого боку, конфлікти слугують каталізаторами суспільних змін, стимулюють перегляд застарілих нормативних та управлінських підходів, сприяють формуванню цифрової культури діалогу та створенню нових форм соціальної взаємодії.

Запропоновано методологічний підхід до моніторингу цифрових соціальних конфліктів як засобу діагностики соціальних ризиків у процесі цифрової трансформації суспільства. Наголошено на необхідності створення ефективних механізмів урегулювання соціальних конфліктів у цифровому просторі, які мають базуватися на принципах інклюзивності, прозорості, етичності й поваги до цифрових прав людини.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка практичних інструментів прогнозування цифрових конфліктів, оцінка ефективності державних політик із їхнього врегулювання, а також дослідження впливу штучного інтелекту й алгоритмічного управління на ескалацію або попередження соціальних конфліктів у цифровому суспільстві.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ

Внесок авторів є рівноцінним.

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цього рукопису.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. Dahlgren, P. (2018). Media, knowledge and trust: The deepening epistemic crisis of democracy. *Javnost - The Public*, 25(1-2), 20-27. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418819>
2. Lim, M. (2013). Framing Bouazizi: 'White lies', hybrid network, and collective/connective action in the 2010–11 Tunisian uprising. *Journalism*, 14(7), 921–941. <https://doi.org/10.1177/1464884913478359>
3. Chadwick, A. (2011). The political information cycle in a hybrid news system: The British prime minister and the "Bullygate" affair. *The International Journal of Press/Politics*, 16(1), 3-29. <https://doi.org/10.1177/1940161210384730>
4. Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739-768. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.670661>
5. Castells, M. (2007). Communication, power and counter-power in the network society. *International Journal of Communication*, 1, 238-266. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/46>
6. Loader, B. D., & Mercea, D. (2011). Networking democracy? Social media innovations and participatory politics. *Information, Communication & Society*, 14(6), 757-769. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2011.592648>
7. Shirky, C. (2011). Political power of social media: Technology, the public sphere, and political change. *Foreign Affairs*, 90(1), 28-41. <https://www.jstor.org/stable/25800379>

8. Fuchs, C. (2017). Social media and the public sphere. *TripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 15(1), 1-22. <https://doi.org/10.31269/triplec.v15i1.837>
9. Van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). The platform society: Public values in a connective world. *Oxford Internet Institute*, 1(1), 1-18. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190889760.001.0001>
10. Howard, P. N., & Hussain, M. M. (2013). Democracy's fourth wave? Information technologies and the tides of political change. *Oxford Studies in Digital Politics*, 1(1), 1-28. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199936953.001.0001>
11. Tufekci, Z. (2014). Social movements and governments in the digital age: Evaluating a complex landscape. *Journal of International Affairs*, 68(1), 1-18. <https://www.jstor.org/stable/24461703>
12. Mattoni, A., & Treré, E. (2014). Media practices, mediation processes, and mediatization in the study of social movements. *Communication Theory*, 24(3), 252-271. <https://doi.org/10.1111/comt.12038>
13. Mercea, D. (2016). Remote networked participation and the digital transformation of protest. *Information, Communication & Society*, 19(2), 229-243. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1093533>
14. Neumayer, C., & Svensson, J. (2016). Activism and radical politics in the digital age: Towards a typology. *Convergence*, 22(2), 131-146. <https://doi.org/10.1177/1354856514553395>
15. Gerbaudo, P. (2017). From cyber-autonomism to cyber-populism: An ideological history of digital activism. *TripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 15(2), 477-489. <https://doi.org/10.31269/triplec.v15i2.773>
16. Poell, T., & van Dijck, J. (2018). Social media and new protest movements. In B. Cogan (Ed.), *The Routledge companion to media and activism* (pp. 246-254). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315475052>
17. Dahlgren, P. (2009). Media and political engagement: Citizens, communication, and democracy. *Cambridge University Press*, 1(1), 1-23. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511635578>
18. Fuchs, C. (2014). Social media and the public sphere: Digital democracy and capitalism. *TripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 12(1), 57-101. <https://doi.org/10.31269/triplec.v12i1.552>
19. Milan, S. (2015). From social movements to cloud protesting: The evolution of collective identity. *Information, Communication & Society*, 18(8), 887-900. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1043135>
20. González-Bailón, S., Borge-Holthoefer, J., Rivero, A., & Moreno, Y. (2011). The dynamics of protest recruitment through an online network. *Scientific Reports*, 1(1), 1-7. <https://doi.org/10.1038/srep00197>
21. Yankovoi, R., Stadniichuk, R., Zhosan, H., Harafonova, O., Biriukov, I. (2024). Innovative Transformation of a Financial Institution in the Context of Digitalisation and its Impact on Social Conflict Management. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2(55), 75-88. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.55.2024.4386>
22. Garafonova, O., Yankovoi, R., Zhosan, H., Lomachynska, I., & Ananiev, M. (2023). International Experience in Applying Innovative Financial Management Strategies for Business Revitalization in the Post-war Period in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice* 6(53), 43-57. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.53.2023.4140>
23. Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy. (2023, October). Tsyfrovi navychky ukrainsiv: rezultaty doslidzhennia 2023 roku. <https://thedigital.gov.ua/news/93-ukrainsiv-volodiyut-tsyfrovimi-navichkami-mintsifra-prezentuvala-rezultati-doslidzhennya-tsyfrovoi-gramotnosti-ukrainsiv>
24. Eurostat. (2022). Individuals' level of digital skills. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_sk_ds_kl_i/default/table
25. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). Digital Government Index 2023: Benchmarking Digital Government Strategies in OECD Countries. <https://www.oecd.org/gov/digital-government/digital-government-index.htm>
26. Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy. (2023, December). Tsyfrovi kompetentsii derzhavnykh sluzhbovtiv: potochnyi stan ta napriamy rozvytku. <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-prezentuvala-rezultati-doslidzhennya-tsyfrovikh-kompetentsiy-derzhsluzhbovtiv>

Roman Stadniichuk, Olga Garafonova, Roman Yankovoi, Ilya Efremov, Serhii Artemov

SOCIAL CONFLICT AS AN INDICATOR OF SOCIETAL DIGITAL TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF PUBLIC GOVERNANCE

The purpose of the article is to substantiate the theoretical foundations and develop a methodological approach to analyzing social conflict as an indicator of societal digital development, as well as to determine its role in shaping sustainable digital development strategies within the public governance system. The study established that the digital transformation of society creates new conditions for the emergence and escalation of social conflicts, which encompass economic, political, informational, and cultural spheres. Social conflicts in the digital environment arise due to unequal access to digital resources, algorithmic opacity, cybersecurity threats, manipulation in the information space, and violations of citizens' digital rights. The key results of the study include identifying the specific features of digital social conflicts, their causes, forms of

manifestation, and socio-economic consequences for societal development. It was found that social conflicts in the digital environment can perform both destructive and constructive functions – either increasing social tension and societal polarization or stimulating the adaptation of social institutions to digital changes, updating digital policies, and fostering a digital culture of dialogue. A methodological approach to monitoring social conflicts as indicators of societal digital development has been proposed, enabling the identification of digital stability threats, the prediction of potential risks, and the formation of effective mechanisms for their resolution based on the principles of inclusiveness, transparency, and digital ethics. It is concluded that social conflicts are a natural component of a digital society and serve as an indicator of the level of digital maturity, social equality, and the effectiveness of state regulation in the field of digital transformation.

Keywords: social conflict, public governance, digital transformation, digital society, digital rights, digital inequality, information wars, digital governance, online protests, cybersecurity

JEL Classification: O33, Z13, D74